

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ЁШЛАР МЕҲНАТ БОЗОРИ

Асқарова Муҳаббат Ибрахимовна

Тошкент давлат иқтисодиёт университети ҳузуридаги
илмий-тадқиқот маркази

Аннотация. Мақолада рақамли иқтисодиёт жараёнида меҳнат бозорига назарий ёндошувлар ўрганилиб, хорижий давлатлар олимларининг фикрлари таҳлил қилинган. Бундан ташқари, рақамли иқтисодиётнинг шаклланиши жараёнида ёшлар меҳнат бозорини ривожланиши, рақамлаштиришнинг меҳнат соҳасидаги ижобий ва салбий оқибатлари, эҳтиёж камайиб бораётган касблар ва рақамлаштириш тўғрисида меҳнат бозориди талаб ортиб бораётган касблар ҳақида фикр юритилади.

Таянч сузлар: рекрутмент, меҳнат бозори, кампания, интернет тармоқлари, рақамли технологиялар, бандлик, ишсизлик, меҳнатга лаёқатли аҳоли, бандлик агентликлари, ишга жойлаштириш, реестр, ёшлар меҳнати.

МОЛОДЕЖНЫЙ РЫНОК ТРУДА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Асқарова Муҳаббат Ибрахимовна

Научно-исследовательского центра при Ташкентском
государственном экономическом университете

Аннотация. В статье рассматриваются теоретические подходы к рынку труда в условиях цифровой экономики, анализируются мнения ученых зарубежных стран. Кроме того, в процессе формирования цифровой экономики, развития молодежного рынка труда обсуждаются положительные и отрицательные последствия цифровизации в сфере труда, профессии, пользующиеся падающим спросом, и профессии, пользующиеся спросом на рынке труда в связи с цифровизацией.

Ключевые слова: рекрутмент, рынок труда, кампания, интернет-сети, цифровые технологии, трудоустройство, безработица, трудоспособного население, агентства занятости, трудоустройство, реестр, работа с молодежью.

THE YOUTH LABOR MARKET IN THE DIGITAL ECONOMY

Askarova Mukhabbat Ibrahimovna

Research center the Tashkent state university of economics

Annotation. The article examines theoretical approaches to the labor market in the process of the digital economy, and analyzes the opinions of scientists from foreign countries. In addition, during the formation of the digital economy, the development of the youth labor market, the positive and negative consequences of digitization in the field of labor, professions that are in declining demand and professions that are in demand in the labor market due to digitization are discussed.

Key words: recruitment, labor market, campaign, Internet networks, digital technologies, employment, unemployment, able-bodied population, employment agencies, registry, work with youth.

Кириш.

Мавжуд ижтимоий ва иқтисодий вазиятда ёшлар ўз билимларини доимий равишда янгилаб туришга ва тез ривожланаётган меҳнат бозори эҳтиёжларига мослаша олишлари учун кўникмаларни ривожлантиришни давом эттиришга тайёр бўлишлари керак. Ўзбекистонда ёшлар учун узлуксиз таълим тизими мавжуд бўлиб, у расмий таълимдан сўнг кўшимча билим олиш ва янги кўникмаларни ривожлантириш имкониятини беради. Шунга қарамай, узлуксиз таълим шакллари ва усуллари ўз мазмуни ва ўқитиш усуллари жиҳатидан ҳам, ҳозирги кун замонавий ёшлар меҳнат бозори талабига мувофиқлиги жиҳатидан ҳам янада такомиллаштиришни талаб қилади. Айниқса, ёшларнинг билим олишга бўлган қизиқишини уйғотиш, кўникма ва малакаларини оширишда интерфаол ва иштирокчи методлар долзарб аҳамиятга эга. Масофавий таълимдан тортиб рақамлаштирилган ўқув ва ўқув материалларигача бўлган янги технологиялардан фойдаланиш кўпроқ ёшларни жалб қилиш имкониятини беради. Иш тажрибасига эга бўлган битирувчилар, бундай тажрибага эга бўлмаганларга қараганда, уларнинг малака даражасига мос келадиган ишни топиш эҳтимоли кўпроқ. Бугунги глобал рақобатбардош меҳнат бозорида зарур бўлган кўникмалар мураккаб ва доимо ўзгариб туради. Нафақат иш жойининг ўзи тез ўзгариб бормоқда, балки шахсий мартаба имкониятлари ҳам ривожланмоқда. Баъзи анъанавий касблар эскирган, янгилари эса тез суръатлар билан пайдо бўлмоқда. Ёшларга касбий йўналиш бўйича сифатли йўл-йўриқ кўрсатилишини таъминлаш учун кўпроқ саъй-ҳаракатлар талаб этилади.

Адабиётлар шарҳи.

Рақамли иқтисодиётнинг шаклланиши нафақат табиий эволюция ва илмий-техникавий тараққиёт натижаси, балки иқтисодиётни ривожлантиришнинг етакчи давлатларининг давлат томонидан тартибга солиш тизимида изчил амалга оширилаётган “рақамли кун тартиби” – ахборот-коммуникация инфратузилмасини шакллантиришдан тортиб рақамли иқтисодиёт учун кадрлар тайёрлаш тизимини қўллаб-қувватлаш дастурларигача ўз ичига олади⁶⁰. Меҳнат бозори умумбашарий рақамлаштириш даврида ишчи кучининг миқдорий ва сифат таркибига қўйиладиган талабларни белгиловчи, тегишли малакага эга бўлган ишчилар талаб ва таклифини тартибга солувчи (Аранжин, Нехода, 2019), “рақамли воқелик”га мослаша олмайдиганларни сараловчи институт сифатида ишлайди. Иқтисодиётни рақамлаштириш, бунда биз Грей, Румпе (2015), Артур (2011) асарларига таянган ҳолда, маълум ҳуқуқий, ташкилий, ижтимоий-иқтисодий ва бошқа шарт-шароитларни яратиш билан бирга инновацион рақамли технологияларни ишлаб чиқиш ва жорий этиш жараёнини тушунамиз, бу ерда жамиятнинг ривожланишига ижобий таъсир кўрсатмоқда. Плотниковнинг (2018) таъкидлашича, рақамлаштириш феномени “рақамли иқтисодиёт”га қараганда кенгрокдир, чунки у нафақат иқтисодий соҳаларга, балки кўпчилик соҳаларга киради. Рақамлаштириш таъсири остида меҳнат бозори ҳам ўзгариб бормоқда.

Ҳозирги вақтда ишлаб чиқариш ва меҳнатни технологик ўзгартиришнинг ҳал қилувчи омили саноат инқилобининг тўртинчи тўлқинини акс эттирувчи рақамли ва ахборот-коммуникация технологиялари бўлиб, унинг моҳияти Шваб (2016) асарларида ҳам очиб берилган. Бу муаллиф, худди Кейнснинг (2013) таъкидлашича, янги технологияларнинг иқтисодий ўсишга потенциал ижобий таъсиридан ташқари, “... уларнинг меҳнат бозорига мумкин бўлган салбий таъсирини ҳисобга олиш керак, ҳеч бўлмаганда қисқа муддатда ... Технологик ютуқ ва автоматлаштириш меҳнатни капитал билан алмаштириб, ишчиларни даромаддан маҳрум қилади ёки уларни бошқа жойларда ўз малакаларини қўллашга мажбур қилади”⁶¹. Рақамли иқтисодий тизимнинг ўсиб бораётган сегментининг яна бир тадқиқотчиси - платформа иқтисодиёти - Флориан⁶² рақамли меҳнат бозори фаолиятининг мазмуни ва хусусиятларини очиб, платформа иқтисодиётида ўсиш манбаи сифатида масофавий (масофавий) бандликни чақиради. Кўпайиб бораётган ишчилар уни стандарт тўлиқ иш вақтига альтернатив сифатида афзал кўришади. Бироқ, янги «мослашувчанлик» кўпинча хавfli меҳнат

⁶⁰ Программа «Цифровая экономика Российской Федерации». URL:

<http://static.government.ru/media/files/9gFM4FHj4PsB79I5v7LVuPgu4bvR7M0.pdf>

⁶¹ Рынок труда, занятость и заработная плата // Федеральная служба государственной статистики. URL:

https://www.gks.ru/labor_market_employment_salari

⁶² Florian A. Schmidt. Digital Labour Markets in the Platform Economy. Mapping the Political Challenges of Crowd Work and Gig Work. URL: <https://library.fes.de/pdffiles/wiso/13164.pdf>

шароитлари билан бирга келади, бу эса ходимлар учун қийинчилик билан эришилган ҳуқуқий ва ижтимоий кафолатларни бузади. Меҳнат бозоридаги «рақамли» сегментни - ҳар қандай меҳнат ҳуқуқларининг мавжудлиги ва уларга риоя этилишини, иш билан банд бўлганларнинг ижтимоий таъминотини баҳолашда Флориан А. улар асосан йўқ бўлган дастлабки саноат инқилоби вақтлари билан параллель равишда олиб боради⁶³. Аксарият олимлар ўз нашрларида рақамлаштиришнинг ижобий натижаси сифатида қуйидагиларни таъкидлайдилар: иқтисодий ўсишнинг тезлашиши; меҳнат унумдорлиги ва глобал рақобатбардошликни ошириш (Авдеева, Полянин ва бошқ. 2019); рақамли сектор, электрон тижорат ва онлайн бизнесда рақобатнинг кучайиши, шунингдек, қўшимча қиймат учун бизнес имкониятларини кенгайтириш; аҳоли фаровонлиги ва турмуш сифатининг ўсиши⁶⁴; телемедицина, онлайн таълимнинг тарқалиши ҳисобига ижтимоий соҳага давлат харажатларининг камайиши (Одегов, Павлова, 2018). Бироқ, айнан шу муаллифлар рақамлаштиришнинг салбий таъсири ҳақида ўз хавотирларини билдирадилар, бу асосан меҳнат бозоридаги ва умуман меҳнат муносабатлари табиатидаги ўзгаришларга боғлиқ.

Тадқиқот методологияси.

Илмий тадқиқот олиб бориш жараёнида қиёсий таҳлил, гуруҳлаш, тизимли ёндашув, умумлаштириш, статистик таҳлил, абстракт-таҳлилий усуллар ва бошқалардан фойдаланилди.

- мавзунинг долзарблиги изоҳланган ҳолда, бугунги кунда рақамли иқтисодиёт ривожланаётган вақтда ёшлар бандлиги, иш билан таъминаш умуман олганда ёшлар меҳнат бозори ривожланиши муҳимлиги асосланган;

- жаҳоннинг турли мамлакатлари мамлакатларида ёшларнинг ишсиз эканликлари қиёсий таҳлил қилинди;

- тадқиқотнинг дастлабки босқичидан унинг охиригача босқичига қиёсий таҳлили, ёндошув усулидан фойдаланилди, шунинг натижасида натижада илмий хулосалар қилинди;

- маълумот, кўрсаткичларни таҳлил ва синтез қилишда статистик усуллардан фойдаланилди.

- рақамли меҳнат бозорини ўрганган олимларнинг илмий-назарий қарашлари, илмий ёндошувлари, берган таърифлари таҳлили ва синтези усулларидан фойдаланган ҳолда, ёшлар меҳнат бозорининг аҳамиятли ва муҳим томонлари изоҳлаб ўтилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси.

Рақамли иқтисодиёт шароитида ёшлар меҳнат бозорида юз бераётган ўзгаришлар натижасида вужудга келаётган ишсизлик муаммоларини бартараф қилишда, рақамли технологиялар меҳнат бозорига ижобий таъсир кўрсатишини ҳисобга олиш лозим. Рақамли технологияларнинг меҳнат бозорига таъсири юзасидан ўтказилган тадқиқотлар сўнги 15 йил мобайнида интернетнинг ривожланиши жаҳонда юқори малака талаб қилмайдиган 500 минг та иш жойи йўқотилгани ҳолда, шу даврнинг ўзида 1,2 млнга янги, юқори рақамли технологияларга асосланган иш жойлари яратилганлигини кўрсатмоқда⁶⁵.

Автоматлаштириш, роботлаштириш ва сунъий интеллект меҳнат бозоридаги талаб ва таклифни ўзгартирмоқда, иш берувчилар касблар ва иш ўринларининг сифати ва миқдорига янги талаблар қўймоқда. Аммо олимлар рақамлаштиришнинг меҳнат соҳасидаги ижобий ва салбий оқибатларини ҳам қайд этишмоқда (1-жадвал).

Рақамлаштиришнинг салбий оқибатларини ёшлар анча кам тушунади. Кўриниб турибдики, меҳнатни рақамлаштиришнинг ижобий томонлари яққол кўриниб турсада, ITни жорий этишдан келиб чиқадиган хавф-хатарлар ходимнинг ўзи дуч келган тақдирдагина амалга ошади. Меҳнат бозорига киришда энг заиф қатлам ёшлар ҳисобланади. Ишга қабул қилишда ёш мутахассислар кўпинча камситилади: иш тажрибаси йўқ бўлса, улар камроқ малакали деб ҳисобланадилар. Деярли барча бўш иш ўринлари камида икки йиллик мутахассислик бўйича иш тажрибасини талаб қилади. Шу сабабли, меҳнат бозорига кириш ва ўқиш пайтида бирламчи тажрибага эга бўлиш ҳодисаси кенг тарқалмоқда (Cherednichenko, 2020).

⁶³ Florian A. Schmidt. Digital Labour Markets in the Platform Economy. Mapping the Political Challenges of Crowd Work and Gig Work. URL: <https://library.fes.de/pdffiles/wiso/13164.pdf>

⁶⁴ Развитие цифровой экономики в России как ключевой фактор экономического роста и повышения качества жизни населения. Нижний Новгород : Профессиональная наука, 2018. 131 с.

⁶⁵ World employment and social outlook. <http://www.ilo.org>

1-жадвал

Рақамлаштиришнинг меҳнат соҳасидаги ижобий ва салбий оқибатлари⁶⁶

	Ижобий томонлари		Салбий томонлари
↑	иқтисодий ўсиш	↓	автоматлаштириш натижасида таркибий ишсизликнинг ошиши,
↑	меҳнат унумдорлиги	↓	ижтимоий ҳимоянинг пасайиши,
↑	рақамли секторда глобал рақобатбардошликни ошириш	↓	ёш ишчилар учун ижтимоий кафолатларнинг заифлашиши,
↑	электрон тижорат ва тармоқ бизнеси	↓	даромадлар тенгсизлиги
↑	аҳоли фаровонлиги ва турмуш сифатининг ошиши	↓	рақамли технологиялардан фойдаланишдаги тафовутнинг кучайиши киради.
↑	онлайн таълим ҳисобига ИТ компетенцияларининг ўсиши	↓	меҳнат бозорини прогнозлашда ноаниқлик
↑	Замонавий касбларнинг шаклланиши		
↑	сунъий интеллект		

Рақамлаштиришнинг ёшлар меҳнат бозори учун салбий оқибатлари қаторида: **биринчидан**, бу ёшлар касбий ўзини ўзи белгилаш ва иш қидириш босқичида дуч келадиган қийинчиликлар. **Иккинчидан**, булар меҳнат фаолияти доирасида юзага келадиган ва меҳнат шароитлари ва ижтимоий кафолатларни амалга ошириш билан боғлиқ бўлган хавфлардир.

Масалан, Белоруссиядаги университет битирувчилари, агар улар давлат ҳисобидан ўқиган бўлсалар, биринчи иш жойига мажбурий тақсимланадилар. Ушбу қонунчилик чораси ёшлар ўртасидаги ишсизлик даражасини пасайтиради, лекин белгиланган муддатни тугатгандан сўнг ёш мутахассисларнинг камида ярми ўз ишини ўзгартиришига олиб келади (Denisov, Belov, 2013).

Рақамлаштириш ва ИТ-нинг кенг тарқалиши шароитида ёшларнинг ишсизлиги замонавий меҳнат бозорида асосий хавфга айланиб бормоқда. Ёшлар ишсизлигининг сабабларидан бири ёш мутахассисларнинг малакаси ва иш берувчилар томонидан талаб қилинадиган талаблар ўртасидаги номутаносибликдир. Таълим тизими рақамлаштириш шароитида трансформация ва модернизация заруриятига дуч келмоқда; у ўқитишнинг одатий шакллари ва усулларини ўзгартириши керак. Айни пайтда ёш мутахассисларда рақамли компетенцияларни шакллантириш энг долзарб масала ҳисобланади. Ёшлар турли ахборот ресурслари ва технологиялари билан ишлаш, ахборотни олиш, сақлаш, қидириш, тартибга солиш, қайта ишлаш ва узатишнинг асосий усуллари ва воситаларини қўллаш қобилиятига эга бўлиши керак. Шунингдек, юқори малакали мутахассислар мослашувчан, ўзгарувчан шароитларга мослаша оладиган, узлуксиз таълим ва ўз-ўзини тарбиялашга тайёр бўлиши керак. Бугунги кунда олий маълумот тўғрисидаги диплом муваффақиятли ишга жойлашиш ва яхши мартаба кафолатламайди. Ёш мутахассислар ўқишни тамомлагандан сўнг меҳнат бозоридаги қийинчиликларга дуч келганларида, улар кўпинча касб танлашда ўзларини қайта йўналтирадилар.

Меҳнат бозорида замонавий иш ўринларини топишга интилиш ва интилишлари юқори бўлган битирувчилар сони ва ҳақиқий меҳнат бозорида бундай имкониятларнинг йўқлиги ўртасида қарама-қаршилик мавжуд. Меҳнат бозори ҳар йили битирувчиларнинг катта гуруҳлари билан тўлдирилиб борилади, бироқ давлат қонунга мувофиқ ишга жойлаштириши шарт бўлган ёш мутахассисларни ишга жойлаштириш учун ҳам давлат янги юқори

⁶⁶ ўрганилган манбалар асосида муаллиф томонидан тузилган

технологияли иш ўринларини яратишга қодир эмас. Ижтимоий-иқтисодий ўзгаришларга мос келмайдиган таълимни давлат томонидан тартибга солиш таълим хизматлари ва меҳнат бозорида номуносивликка олиб келади (Titarenko, Shirokanova, 2020). Таълим мазмунини мувозанатлаш ва битирувчиларни давлат тақсимлашнинг эскирган қонунчилик шаклидан воз кечиш талаб этилади. Таълимни модернизация қилишнинг муваффақияти айрим шартлар билан белгиланади. **Биринчидан**, барча ёшларнинг таълим ресурсларидан тенг фойдаланишини таъминлаш учун юқори сифатли дастурий таъминот зарур. **Иккинчидан**, бу таълим жараёнига ахборот (масофавий) технологияларни жорий этиш, шунингдек, онлайн таълим учун шарт-шароитлар яратишдир. Бу билимларни ўзлаштириш даражасини оширишга, ўқувчиларнинг ижодий қобилиятларини ва мустақил фикрлашни ривожлантиришга ёрдам беради (Strokov, 2020).

2-жадвал

2022 йилдаги меҳнат бозоридаги истиқболли IT касблар рўйхати⁶⁷

№	IT касблар рўйхати	Вазифаси
1.	Web дастурчи	Бу турдаги дастурчилар сайт ва иловалар яратади ва уларни қўллаб-қувватлайди. Web дастурчилар учун кўйидаги асосий йўналиш мавжуд: 1) Fronted (сайтнинг ташқи қисми учун); 2) Backend (сайтнинг ички қисми учун); 3) Fullstack (иккаласи ҳам). Пандемия бу касб эгаларига бўлган талабни кескин кучайтирди. Корхоналар самарали IT ечимларини қидирмоқда ва рақамли воситаларни жорий қилмоқда.
2.	Мобил дастурчи	iOs ва Android платформаларида смартфонлардан тортиб соатларгача бўлган ҳар қандай қурilmалар учун иловалар яратади ва уларни қўллаб-қувватлайди. Ушбу касбга бўлган талаб дунёда юқори. Бундан ташқари, жаҳон бозорида мобил иловаларга бўлган талаб десктопларга қараганда ошиб бормоқда. Статистика мобил дастурлашнинг глобал капиталлашуви 6,3 трлн долларга баҳоланмоқда. Уч йил аввал бу кўрсаткич 1,3 трлн доллар эди.
3.	DevOps муҳандиси	маҳсулот яратишнинг барча босқичлари ўртасидаги боғловчи звено: код ёзишдан тортиб релизгача. Кўплаб компаниялар ушбу амалиётни қўллашди. GitLab тадқиқотига кўра, респондентларнинг 35,9 фоизи ушбу амалиётдан фойдаланади. Бу эса 2020 йилга нисбатан 8,8 фоизга кўпдир.
4.	Киберхавфсизлик бўйича мутахассис	У компьютер тизимлари хавфсизлигини синондан ўтказишга ихтисослашган мутахассисдир. Бизнес талабига биноан IT инфратузилмасидаги заифликларни топади. Тадқиқотчиларнинг прогнозларига кўра, глобал киберхавфсизлик бозори 2021 йилдаги 217,9 млрд доллардан 2026 йилга келиб 345,4 млрд долларгача ўсади.
5.	Data-муҳандиси	У юклар олиш оқимларини ташкил ва маълумотларни қайта ишлайди. У ETL жараёнлари билан шуғулланади. Маълумотлар миқдори геометрик прогрессияда ўсиб бормоқда, шунинг учун компаниялар улар билан ишлашнинг янги, янада самарали усулларини таклиф қилмоқда. 2021 йилда дата-муҳандисларига бўлган талаб 127 фоизга ошди.
6.	ML мутахассиси	Машинани ўрганиш бўйича мутахассис маълумотлардаги мураккаб доимийликни ўрганиш, муаммоларни ҳал қилишда мустақил равишда ўрганиш мумкин бўлган моделларни яратади. Gartner тадқиқотчиларининг фикрига кўра, сунъий идрок соҳасидаги инновациялар жадал ривожланмоқда. McKinsey таҳлилий маълумотларига кўра, бутун дунё бўйлаб ўрта ва йирик бизнеснинг 57 фоизи сунъий идрок ва нейрон тармоқларини ўз иш жараёнларида аллақачон жорий қилган ёки жорий қилмоқчи.
7.	DT тестер-автоматизатори	У фойдаланувчиларнинг ҳаракатларини тақлид қилувчи ва маҳсулот ёки унинг бир қисмини синаб кўрадиган дастурларни ёзади. Бундай мутахассислар компаниянинг вақтини ва пулини тежайди. Тестер касби – ривожланаётган IT соҳасига киришнинг энг осон йўлларида биридир.

⁶⁷ Ўрганилган манбалар асосида муаллиф томонидан тузилган

Пандемия рақамлаштиришнинг меҳнат соҳасига таъсирини сезиларли даражада ўзгартирди. Масофавий ишлар кенг тарқалган. Иш берувчи ва ходим иш жараёнида техник шартларни, меҳнат натижаларини ва тўловни узатиш ва қабул қилишда бир-биридан узоқда бўлган бандлик шаклида намоён бўлди. Масофавий иш (айниқса, бу қўшимча даромад манбаи бўлса) ёшларга меҳнат бозоридаги қийинчиликларни енгишга ёрдам берадиган стратегиялардан бирига айланди. Масофавий иш рақамлаштирилган ёш авлод ижтимоийлашган мулоқот муҳитига органик тарзда мос келади. Бироқ, масофавий иш ёшларнинг профессионал ўзини ўзи англаши учун хавф туғдириши ҳам мумкин.

Рақамлаштириш инсон меҳнат фаолияти соҳасини сезиларли даражада ўзгартирди. Бандликнинг миқдорий хусусиятлари меҳнат бозоридаги талаб ва таклиф нисбатини ўзгартириш, янги касбларнинг пайдо бўлиши ва эски касбларнинг йўқолиши, меҳнат муносабатларининг янги шакллари пайдо бўлмоқда. Ҳозирги шароитда таълим тизимини рақамли трансформация талаблари асосида модернизация қилиш ниҳоятда муҳим. Унинг асосий жиҳатлари талабаларнинг рақамли компетенцияларини шакллантиришни ўз ичига олади; юқори сифатли дастурий таъминотнинг мавжудлиги, ўқув жараёнига масофавий ИТ-ни кенг жорий этиш ва бошқалар.

Ёшларнинг тадбиркорлик ташаббусини ривожлантириш тадбиркорлик фаолияти учун институционал шароитларни яхшилашни, бандликнинг янги шакллари доирасида меҳнат муносабатларини тартибга солиш бўйича комплекс қонунчилик чораларини кўришни тақозо этади. Ушбу ўзгаришлардан сўнг тадбиркорлик фаолияти ёшларнинг меҳнат бозорига мослашишига катта ҳисса қўшади. Рақамлаштириш таъсирида ёшлар меҳнат бозорининг миқдорий хусусиятларининг ўзгаришини тасдиқлайди. Шу билан бирга, ёшларни меҳнат муносабатларининг янги шароитларига мослаштириш стратегияларини тадқиқ қилишни давом эттириш зарур деб ҳисоблаймиз.

Хулоса ва таклифлар.

Рақамлаштириш жаҳон иқтисодиётининг бир технологик даражадан иккинчисига ўтиш ва фаровонликни ошириш жараёнида зарур қадам сифатида қаралмоқда. Бу замонавий дунёда муҳим тенденция ва иқтисодиётни кейинги технологик даражаларга ўтишнинг зарур босқичи бўлиб, бу аҳоли фаровонлигини юқори даражасини таъминлаш имконини беради.

Глобал рақамли трансформация глобал иқтисодиёт ва турмуш тарзидаги ўзгаришларни бошқарадиган асосий омил ҳисобланади. Иқтисодиёт ва меҳнатнинг рақамли трансформацияси шароитида аҳолининг рақамли технологияларни ўзлаштиришга бўлган эҳтиёжи жадал ўсиб бормоқда. Рақамлаштириш инсон меҳнат фаолияти соҳасини сезиларли даражада ўзгартирди. Бандликнинг миқдорий характеристикалари меҳнат бозоридаги талаб ва таклиф нисбатини ўзгартириш, янги касбларнинг пайдо бўлиши ва эски касбларнинг йўқолиши билан ҳам изоҳланмоқда. Бандликнинг сифат хусусиятлари ўзгартirilмоқда, меҳнат муносабатларининг янги шакллари пайдо бўлмоқда.

Ҳозирги шароитда таълим тизимини рақамли трансформация талаблари асосида модернизация қилиш ниҳоятда муҳим. Ёшларнинг тадбиркорлик ташаббусини ривожлантириш тадбиркорлик фаолияти учун институционал шарт-шароитларни такомиллаштиришни, бандликнинг янги шакллари доирасида меҳнат муносабатларини тартибга солиш бўйича комплекс қонунчилик чораларини кўришни тақозо этмоқда. Ушбу ўзгаришлардан сўнг тадбиркорлик фаолияти ёшларнинг меҳнат бозорига мослашишига катта ҳисса қўшади.

Ўрганилган манбаларга асосланиб қуйидаги вазифаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ бўлар эди деб ҳисоблаймиз:

- ёшлар меҳнат бозори фаолиятининг ички ва ташқи хатарларини таҳлил қилиш;
- ёшларнинг касбий йўналишларини ва меҳнат қадриятлари тизимини ўрганиш;
- ёш авлоднинг тадбиркорлик ташаббусларини ривожлантиришнинг объектив ва субъектив имкониятларини баҳолаш;

Адабиётлар /Литература/Reference:

Arthur W.B. (2011) *The second economy* // *McKinsey Quarterly*.. Т. 4. P. 90–99.

Cherednichenko, G. A. (2020). *Position in the labor market of graduates of the system of higher and secondary vocational education. Education Issues*, 1, 256–282. <https://doi.org/10.17323/1814-9545-2020-1-256-282>

Denisov, A. Y., Belov, A. A., Kotlenok, N. F. (2013). *Graduands' Migration Policy of Full-time Tuition through the Example BSU. Sociological Almanac*, 4, 317–325.

Gray J., Rumpe B. (2015) *Models for digitalization* // *Soft & Systems Modeling*. Vol. 14, is. 4. P. 1319–1320.

Strokov, A. A. (2020). *Digitalization of education: problems and prospects. Bulletin of Minin University*, 2 (31), 1–15. <https://doi.org/10.26795/2307-1281-2020-8-2-15>

Titarenko, L. G., Shirokanova, A. A. (2020). *Strategies for entering the regulated labor market for students of Belarusian universities. Sociological Research*, 12, 128–138. <https://doi.org/10.31857/S013216250010303-6>

Авдеева И.Л., Полянин А.В., Головина Т.А. (2019) *Цифровизация промышленных экономических систем: проблемы и последствия современных технологий* // *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия: Экономика. Управление. Право*. Т. 19, вып. 3. С. 238–245.

Аранжин В.В., Нехода Е.В. (2019) *Трудовые ценности и навыки будущего: структура и содержание* // *Вестник Томского государственного университета. Экономика*. № 48. С. 150–165.

Кейнс Дж.М. (2013) *Общая теория занятости, процента и денег*. –М.: Бизнеском, 402 с.

Одегов Ю.Г., Павлова В.В. (2018) *Новые технологии и их влияние на рынок труда* // *Уровень жизни населения регионов России*. № 2. С. 60–70.

Плотников В.А. (2018) *Цифровизация производства: теоретическая сущность и перспективы развития в российской экономике* // *Известия Санкт-Петербургского государственного экономического университета*. № 4. С. 16.

Шваб К. (2016) *Четвертая промышленная революция*. М. : Эксмо, 138 с.